

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Astrid Puik	Datum	6 mei 2026
E-mail	a.puik@utrecht.nl	Kenmerk	34145343
Type brief	Voortgangsbrief	Onderwerp	Terugblik demonstraties 2025
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

Utrecht is een stad waar mensen zich uitspreken. In een wereld die steeds vaker wordt gekenmerkt door internationale spanningen, ingrijpende conflicten en maatschappelijke onzekerheid, zoeken inwoners naar manieren om hun zorgen, emoties en overtuigingen kenbaar te maken. Demonstreren is daarbij niet alleen een grondrecht, maar ook een belangrijke democratische uitlaatklep: het maakt zichtbaar wat er leeft en geeft ruimte aan perspectieven die in het publieke debat soms onder druk staan.

De nationale en mondiale ontwikkelingen van het afgelopen jaar raken ook onze stad. Ze leiden tot intensere maatschappelijke discussies, tot gevoelens van onveiligheid of onmacht, en soms ook tot situaties waarin mensen lijnrecht tegenover elkaar komen te staan. Juist in die context is het essentieel dat Utrecht een plek blijft waar ruimte bestaat voor uiteenlopende stemmen, waar protest vreedzaam kan plaatsvinden en waar uitingen van verschillen in opvattingen niet worden weggedrukt maar zorgvuldig worden begeleid.

Het faciliteren van demonstraties vraagt daarom meer dan het uitvoeren van een wettelijke taak; het vraagt om aandacht, nabijheid en bestuurlijke zorgvuldigheid. In Utrecht gebeurt dat in nauwe samenwerking met de politie en het Openbaar Ministerie, en altijd met de overtuiging dat het demonstratierecht zoveel mogelijk moet worden beschermd. Tegelijkertijd vraagt de grote groei van het aantal demonstraties en de toenemende complexiteit van sommige bijeenkomsten om voortdurende afweging van belangen en inzet van capaciteit.

Uw raad heeft in de afgelopen periode het belang onderstreept van transparantie, dialoog en reflectie op de uitvoering van het demonstratierecht. Met deze raadsbrief kijk ik terug op het demonstratiejaar 2025, informeer ik u over de stappen die zijn gezet om het gesprek met organisatoren, bewoners en ondernemers te versterken en geef ik u inzicht in het gebruik van de waarnemerspas. Daarmee beoog ik bij te dragen aan een stad waarin ruimte blijft voor verschil, voor betrokkenheid en voor vreedzame ontmoeting - juist in een wereld die hier steeds nadrukkelijker om vraagt.

Terugblik demonstraties 2025

Het aantal demonstraties in Utrecht is het afgelopen jaar opnieuw sterk gestegen:

2023: 380 demonstraties

2024: 522 demonstraties

2025: 668 demonstraties

Met de ondertekening van het Manifest Demonstratierecht van Amnesty International heeft Utrecht zich verbonden aan uitgangspunten gebaseerd op mensenrechten. De gesprekken met Amnesty dragen bij aan reflectie op en verbetering van de facilitering van het demonstratierecht. Concrete stappen die in 2025 zijn gezet zijn onder meer de invoering van de waarnemerspas voor raadsleden, waarmee de transparantie rondom politietoetreden verder is vergroot.

Hoewel het merendeel van de demonstraties in 2025 veilig en ongestoord kon plaatsvinden, bleef intensieve inzet van politie, justitie en gemeente noodzakelijk. Demonstraties verschillen onderling sterk in omvang, dynamiek, schurend karakter en de kans op tegendemonstraties of zelfs 'vijandigheid' over en weer. Door de complexiteit is een uniforme aanpak niet mogelijk en is maatwerk leidend. Denk bijvoorbeeld aan uiteenlopende demonstraties zoals de Rave voor de Rafelranden, de mars tegen femicide, de demonstratie over de licentie van Vitesse, demonstraties voor- en tegen de uitbreiding van asielopvang en de betoging die gepaard ging met verstoring van een raadsvergadering. Bij enkele protestacties, waaronder herhaalde bezettingen van gebouwen van de Universiteit Utrecht, was substantiële politie-inzet noodzakelijk. Wanneer dergelijke acties zich herhaald voordoen, zet dit grote druk op capaciteit bij zowel politie als gemeente. Deze ontwikkelingen zijn ook onderwerp van gesprek geweest op Rijksniveau, waarbij het kabinet met gemeenten, OM, politie, de Nationale Ombudsman, Amnesty International en Extinction Rebellion heeft gereflecteerd op knelpunten in de uitvoering.

Voor mij blijft uitgangspunt dat het demonstratierecht een groot goed is dat bescherming verdient. Daarom blijven wij in Utrecht oproepen tot verdraagzaamheid en blijven we te allen tijde in gesprek met de stad.

In gesprek met organisatoren

Conform [motie M94](#) en [motie M429](#) die oproepen tot het versterken van de dialoog met demonstranten, en gezien het beperkte gebruik van het digitale evaluatieformulier waardoor aanvullende vormen van terugkoppeling wenselijk zijn, gaat de gemeente op structurele basis met demonstranten, bewoners en ondernemers in gesprek over demonstreren in Utrecht. Daarnaast onderhouden we structureel contact met Amnesty International en betrekken we hen actief als daar aanleiding toe is.

- Er worden telefonische één-op-één-gesprekken gevoerd met organisatoren die regelmatig in onze stad demonstreren en organisatoren van complexe demonstraties. Bij deze gesprekken wordt opgehaald wat goed gaat en waar verbeterpunten liggen. Deze vorm biedt organisatoren een laagdrempelige, persoonlijke en veilige setting om hun ervaringen te delen. Organisatoren die behoefte hebben aan meer diepgang worden uitgenodigd voor een vervolggesprek op het Stadskantoor, zodat aanvullende context en informatie over maatwerk kunnen worden gedeeld. Deze gesprekken worden structureel onderdeel van het reguliere werk rond demonstraties. De uitkomsten worden jaarlijks geanalyseerd en verwerkt in de voorbereiding, begeleiding en evaluatie van demonstraties en meegenomen in de terugkoppeling aan de raad. Hiermee borgen we een continue dialoog met organisatoren van demonstraties en geven we blijvend uitvoering aan motie M94 en M429.
- Voor gesprekken met bewoners en ondernemers sluiten we aan bij bestaande overlegstructuren en netwerken waarin zij de gemeente al regulier spreken. Dit sluit aan bij hun overlegpraktijk, voorkomt extra belasting en zorgt dat signalen in een vertrouwde setting kunnen worden opgehaald.

Evaluatie waarnemerspas

Zoals toegezegd ([ID 1001](#)) tijdens het Commissiedebat VBF van 26 juni 2025 is in het eerste kwartaal van 2026 de waarnemerspas geëvalueerd. Deze pas biedt raadsleden van Utrecht de mogelijkheid om, mits dit naar het oordeel van de politie veilig is en het politie- of hulpverleningsoptreden niet belemmert, tijdens demonstraties mee te kijken achter de door de politie voor het publiek afgezette

gebieden. De griffie, de politie en uw raad zijn gevraagd hun ervaringen met de waarnemerspas te delen.

De waarnemerspas is in de afgelopen periode beperkt gebruikt, waardoor het trekken van algemene conclusies niet mogelijk is.

De politie wijst op het belang van duidelijke informatie over de voorschriften, zowel voor agenten als voor waarnemers. Hoewel de politie pleit voor heroverweging van toegang tot door politie voor publiek afgezette gebieden, is besloten deze te handhaven. De mogelijkheid voor raadsleden om juist ook op die plekken te kunnen komen, is voor hen immers van toegevoegde waarde om te kunnen controleren op de inzet van politie bij het handhaven van de openbare orde onder gezag van de burgemeester. De griffie en de raadsleden die hebben gereageerd zijn positief over de meerwaarde van de pas.

Op basis van de uitkomsten van de evaluatie continueren we de waarnemerspas en wordt het verstrekingsproces verduidelijkt. Raadsleden krijgen aan het begin van de zittingsperiode de gelegenheid een pas aan te vragen; de pas wordt plenair uitgereikt, met een toelichting op de bijbehorende voorschriften door iemand uit het team Openbare Orde. Raadsleden die later in de periode alsnog een pas wensen, kunnen deze op aanvraag ontvangen. Daarnaast wordt de pas voortaan voorzien van een herkenbaar keycord om de zichtbaarheid te vergroten.

Landelijke ontwikkelingen demonstratierecht

Met motie [M432](#) heeft uw raad zorgen uitgesproken over signalen van toenemende inperking van het demonstratierecht, met name daar waar deze zou zijn gebaseerd op beeldvorming over vermeende toenemende geweldsincidenten en op landelijke voornemens tot wetswijziging, zoals een verbod op gezichtsbedekkende kleding bij demonstraties. Op landelijk niveau wordt daadwerkelijk gesproken over aanscherping van de Wet openbare manifestaties (Wom) en verruiming van toezicht- en handhavingsinstrumenten. Tegelijkertijd wijzen [recente onderzoeken](#), waaronder van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), uit dat het huidige wettelijke kader voldoende mogelijkheden biedt en dat aanscherping niet noodzakelijk of effectief wordt geacht. Ik deel het uitgangspunt van uw raad dat het demonstratierecht een fundamenteel grondrecht is dat maximale bescherming verdient en draag dit ook uit. In Utrecht blijft dit leidend in de voorbereiding, begeleiding en beoordeling van demonstraties.

Tot slot

De verwachting is dat demonstraties in Utrecht ook in de komende jaren talrijk blijven en steeds vaker een complex en schurend karakter zullen hebben. Dit vraagt om een zorgvuldige voorbereiding en begeleiding door politie, justitie en gemeente, terwijl de benodigde inzet toeneemt en de beschikbare capaciteit onder druk staat. Tegen deze achtergrond blijven wij ons inzetten voor een stad waarin ruimte is voor uiteenlopende stemmen, waarin demonstraties veilig kunnen verlopen. Een stad waarin de balans tussen het recht op betoging en de openbare orde steeds zorgvuldig wordt gewogen.

Met vriendelijke groet,

Sharon A.M. Dijkma